

ASRA NYT

Arbejderhistorisk Samling Ringkøbing Amt

35 årgang

nr.3.

2018

Anderkendelse til Peter Sabroe

Journalist, agitator og folketingsmand Peter Sabroe talte ofte ved arbejderbevægelsens møder i Herning, og i 1908 overrakte fællesorganisationen Peter Sabroe en skrivelse med denne tekst:

"Paa et af Fællesbestyrelsen afholdt Møde for Arbejderpartiet i Herning Torsdag den 16. Januar 1908, vedtoges det enstemmigt at sende Dem en Takkeskrivelse for Deres store Arbejde for Børnesagen, specielt med Henblik på Hebronaffæren, idet Partiet fuldt ud anerkender Deres ihærdige Arbejde, saavel paa Rigsdagen som iøvrigt over alt, for at skaffe Lys og Lykke og i det hele taget bedre Forhold for de smaa og fortrykte i Samfundet.

Partiet udtaler Ønsket om, at De længe endnu må være i Stand til at udføre et stort Arbejde til Held og Lykke for det arbejdende Folk i vort Samfund.

Med socialistisk Hilsen, paa Arbejderpartiets vegne

B.A. Brøndum, Chr. Jensen, Troels Troelsen, M. Jensen, J.C.F. Jensen".

Skrivelsen var indbundet i rødtligt læderbind og bar i guldtryk indskriptionen: "Til Folketingsmand Peter Sabroe fra Arbejderpartiet i Herning".

En skrivelse som denne fortæller noget om hvad der ligger gemt i vores arkiv. Peter Sabroe gjorde et stort arbejde, ikke mindst for udsatte børn. Desværre omkom han i en togulykke ved Bramming i 1913.

ISSN:0996-2939

ASRA NYT - Udgivet af ASRA
Museumsgade 32. 7400 Herning

ASRAs hjemmeside:
www.asra.dk

Formand:
Jens Erik Sørensen
Højlundparken 17
7600 Struer
Mail: lissyogjenseri@gmail.com

Kasserer
Inge Marie Jensen
Stabyvej 39. Staby. 6990 Ulfborg
tlf: 2383 4577 mail: kasserer@asra.dk

Redaktion:
Arkivgruppen
Leo Skaaning
mail: blad@asra.dk

Arkivmedarbejdere
Jørgen Aarestrup-Nielsen
Jørgen Markmøller
Jørn Jensen
Inga Ries Pedersen
Tove Nykjær
Gerda Olesen
Leo Skaaning
Henry Ammitzbøll

Trykt med hjælp fra
Metal Herning
Deadline for næste nummer
1.november 2018

Indhold:

Side 2. Kolofon
side 3. Formanden har ordet
side 4. Det historiske hjørne
side 6. Slagter af den gamle slags
side 9. Dansk Folkehjælps bog
side 12. Snedkerlærlingens hverdag
side 15. Nekrolog over Villy Nielsen
side 17. Det kunne du læse i avisen
side 19. ASRA i fremtiden!
side 20. Åbent Hus

Forsiden.

Denne gang har vi valgt at sætte et dokument op i stedet for et billede. Dokumentet er et vi har i vores arkiv, og er en hyldest til Peter Sabroe. [Hvem var Peter Sabroe?](#)

Børnenes ven

Peter Sabroe var samtidens mest kendte og omstridte menige folketingsmand. Grunden til dette var, at han på sine rejser rundt i landet afslørede de ofte forfærdende forhold, som forsømte børn og unge levede under.

Som medlem af Tyendekommissionen afdækkede han misbrug af tjenestefolk på landet. Sabroe holdt også et vågent øje med børnehjem og opdragelsesanstalter.

Sabroe tog herefter initiativ til at oprette Kong Christian IX's Børnehjem i Aarhus. Efter at børnehjemmet var flyttet, blev dets lokaler overtaget af Peter Sabroe Seminarieret.

Formanden har ordet!

Sommeren 2018 blev noget ganske særlig, ualmindeligt varmt, og ingen regnvejr, så ingen behøvede at rejse sydpå for at få sol. Jeg tror at mange har glædet sig over en dansk sommer, som vi alle husker fra da vi var børn og unge, da var det helt normalt med godt sommervejr, det er helt sikker det vi alle husker.

Nå, men sommerferien er ved at være forbi, og vi skal i gang med arbejdet igen. Vores Arkivleder Jørgen Aarestrup har slået tonen an, der er mange ting der skal tages fat på, både på arkivet og i bestyrelsen. I bestyrelsen arbejder vi på, at vi gerne vil invitere repræsentanter fra Senior klubberne til at besøge Asra, for at vi kan fortælle om vores arbejde og at det jo er deres historie som vi samler sammen, og kan fortælle og vise film om. Derfor er det vores ønske at de laver en udflugt for deres medlemmer ned til Asra. Vi har meget at tilbyde, og det er ganske gratis, man skal kun betale for kaffe med brød.

Den 15. September er der åben hus i Historiens Hus, den dag hvor alle foreningerne holder åbent hus, og alle er velkommen til at besøge huset for at se alle de ting der arbejdes med i foreningerne.

Derfor vil vi i Asra gerne opfordre alle til at skrive denne dato i kalenderen og komme på besøg denne dag.

Hvis der er nogen der ikke ved hvad vi laver i Asra, men har en ide om det, og måske gerne vil vide mere om det og være med i arkivet, så arbejder vi i arkivet hver onsdag fra kl. 10.00 til 15.00 man er meget velkommen til at komme og ringe på vores dørklokke og blive lukket ind. Der er altid kaffe på kanden, og vi kan altid bruge ekstra hænder. Man bestemmer selv hvor meget tid man vil bruge, det værste der kan ske er, at man bliver så bidt at arbejdet at man kommer igen ligesom alle vi andre.

Første arbejdsdag og Bestyrelsesmøde efter sommerferien er den 15. august.

Så velkommen tilbage til arbejdet til de nuværende arkivmedarbejdere, og til de der tænker, at de vil være med i det spændende arbejde.

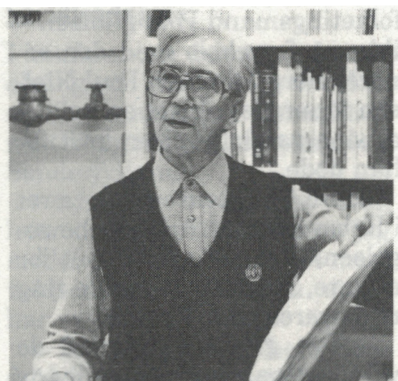
*Jens Erik Sørensen
Formand*

Historisk hjørne

STOF og SAKS fra maj 1989.

”Grav hvor du står” Tekstilarbejder leder arbejderbevægelsens historiske amtsarkiv Jacob Christensen fortæller.

Sådan står der i en artikel i fagbladet Stof og Saks

– Når arbejderbevægelsen har sin egen bank og sit eget forsikringselskab, skal vi selvfølgelig også tage hånd om vores egen historie, siger Jacob Christensen.

Jacob Christensen ”Bondesønnen der forelskede sig i tekstilindustrien” og som var formand for ASRA 1991 til 1992, hvor han desværre døde, har i en artikel til STOF OG SAKS nr. 5 1989 fortalt om ASRA -

”På det modsatte hjørne af La Cabana ligger det historiske arkiv fra Arbejderbevægelsen i Ringkøbing amt. Her findes Holstebro skræddernes første protokol sammen med Staunings autograf, gamle musikinstrumenter fra DUI samt førsteudgaven af Pelle Erobreren.”

ASRA er flyttet 2 gange siden, og bor nu i Historiens Hus i Museumsgade.

Han fortsætter:

Syndfloden fra århundredes skybrud kan ikke true arbejderbevægelsens historie. Kun gulvtæppet blev ødelagt da vandet i sommer fossede ind i kælderen hos Malernes Fagforening i Herning.

Hernede under jordoverfladen findes arbejderbevægelsens første amtsarkiv.

Adressen er central for den faglige kamp. På det modsatte hjørne ligger natklubben La Cabana. Her kæmpede fagbevægelsen i flere år for at få overenskomst med restauranten.

Det er nu lykkedes, efter en mere moderne indstillet arbejdsgiver har overtaget danserrestauranten.

Kampen om La Cabana kommer givetvis til at fylde flere kasser i arkivet hos Malernes fagforening.

Arkivets daværende leder, Jacob Christensen forsøgte i at få fagforeningerne til at komme med materialet.

Det lykkedes rigtig mange gange.

Jacob Christensen var mester i at overtale folk, til at aflevere gamle ting. F.eks. har han hentet en dyngge hos Beklædning og Tekstil i Holstebro.

Heriblandt Holstebro Skræddernes først protokol fra 1891.

Arkivet er det seneste store projekt. Her findes en masse spændende sager. Eksempelvis har det tidligere socialdemokratiske amtsrådsmedlem Georg Kristensen (G.K.) afleveret en del af hans store autograf samling til arkivet. Her er Staunings navnetræk.

H.C.Hansens, Hans Hedtofts og Trygve Brattelis, plus mange andre.

Jacob Christens fortsætter nu samlingen. Hver gang han er sammen med faglige topledere eller fremtrædende politikere, beder han om deres autograf.

Samlingen indeholder også gamle plakater og billeder.

Der er bøger om fagbevægelsen og nogle instrumenter fra DUI orkesteret i Herning.

En ef perlerne er nogle særdeles udførlige scrapbøger fra store Amtsarbejderstævner som blev afholdt i Ringkøbing amt.

En maler O.V.Høft fra Lemvig samlede papirer sammen. Svar breve fra politikere der skulle deltage i stævnerne med taler og lign. Regnskaber og avisudklip.

Fra stævnerne 1929 og 1949 har vi fået nogle film, optaget af "Arbejderfilm", som er overspillet på CD'er så de kan ses på en computer eller en projektor.

Jacob Christensen får ikke de mange ting sendt uden videre fra fagforeningerne. Han er nødt til selv at presse på, og spørge om de ikke har nogle gamle protokoller på et loft, eller

noget andet spændende om arbejderbevægelsens historie.

Ideen om at vi skal bevare vores egen historie er stadig ny for mange.

Fagforeninger bruger meget naturligt deres kræfter på det faglige og praktiske arbejde. Men der bør også være bare en lille smule tid til fortiden.

Det prøver jeg uafbrudt at minde folk om.

Arkivet i Herning er udsprunget af Arbejderhistorisk Støttekreds i Ringkøbing amt.

ASRA blev stiftet den 9. april 1983, og drives af de midler der indkommer ved medlemsskabet af ASRA.

Derudover er Fagforeninger meget behjælpelige, når der er noget der brænder på, med at finde midler til at anskaffe ting eller udbedre arkivets inventar og maskinpark (computere og andet arkiverings materiale) på. Arkivet i Museumsgade 32. er åbent for alle. Normalt er der nogen på arkivet hver onsdag fra kl. 09.30 til 14.30 men man kan også kontakte ASRA for besøg på andre tidspunkter. ASRA tilbyder alle pensionistklubber både de faglige, men også andre der kunne være interesseret at fortælle om arbejderbevægelsens historie og vise rundt i arkivet.

ASRA arbejder på et projekt om at tilbyde de lidt større klasser i skolen, at fortælle om hvordan det har været på arbejdsmarkedet, og om kampene for at nå dertil, hvor vi er kommet i dag.

”Slagter af den gamle slags”

En beretning om en fagforenings opståen i 1894.

*Fra NNF's jubilæumsskrift ved 100 års jubilæet 1994.
ved Morten Nøhr Mortensen*

Det er nu 100 år siden slagteriarbejderne fik en fagforening. Helt nøjagtigt blev fagforeningen stiftet den 4. december 1884, men for at forstå baggrunden for slagteriarbejdernes begyndende organisation, kan det være lærerigt at følge i sporet på en ung mand ved navn Nicolai Keller, han var slagter af den gamle slags. I 1878, altså seksten år før fagforeningen blev stiftet, forlod den dengang 22 årige Nicolai Keller sin hjemstavn. Han drog mod syd til Silkeborg, for dengang var Silkeborg ved at udvikle sig til en industriby i fuld fremgang. I Silkeborg var der derfor både mulighed for job og bolig. Nicolai Keller fik i første omgang job som hotelkarl på Hotel Silkeborg, men der kun få år, inden han skiftede branche og kom i lære som slagter. I 1889 startede han sin egen slagterforretning - men hvordan det? På det tidspunkt var der hverken slagterforretninger eller slagterier. I 1945, næsten 60 år efter, blev Nicolai Keller interviewet af en journalist fra Silkeborg avis, og dengang fortalte han hvordan det foregik.

Ti lam til hundrede kroner

Der var jo ikke slagter butikker dengang, nej vi måtte selv købe og sælge vores varer. Jeg er mange gange startet klokken fem om morgenen, taget min stok og er gået 3 - 4 mil ud på landet for at købe dyr op. Bagefter har jeg slagtet hele aftenen, og det var ikke sjældent, at jeg først var færdig klokken et om natten. Nicolai Keller fortæller videre, at dengang kostede 10 lam omkring 100,- kr., og dyrene blev slagtet derhjemme - ofte i baggårde eller på gårdspladser. Når dyrene var slagtet, parteret og saltet, gik Nicolai rundt med truget på nakken - på truget under et hvidt klæde var der fyldt med saltet kød - den gang var der hverken fryser eller køleskab, så våd eller tørsaltning var snart de eneste muligheder for at holde kødet frisk. Klædt i pæne klæder og med et skindende hvidt forklæde gik han fra dør til dør indtil kødet var solgt. Lønnen var som regel meget lav, men ofte gav kunderne drikkepenge, i den sidste ende hang det alligevel sammen økonomisk.

Men der var også handel på Torvet. Typisk var der slagtermarked en gang om ugen. Her kunne op til 54 slagtere fra både Silkeborg og opland stå under samme teltdug. Med de mest iøjnefaldende kødvarer stablet op i appetitlige rækker annoncerede de

Slagteriet slagtede sit første svin i 1890, og selv om der i starten vel højest var 10 - 15 slagteriarbejdere, så var det først og fremmest slagteriarbejderne der arbejdede på at få oprettet en fagforening. Slagtere som Nicolai Keller følte sig

Slagtermester Hartvig Sigvald Sørensen var en af de få slagtere i Silkeborg, der holdt de gamle traditioner fra Nicolai Kellers tid i hævd. Helt ind til 1970 gik han rundt i byens gader med truget på nakken.

Nye fagforeninger skyder op

Det var i de år, hvor Nicolai Keller gik rundt med truget eller solgte sit kød på markedet, at slagterne begyndte at diskutere fordelene ved at organisere sig i en fagforening.

I starten af 1890'erne var indtil flere fagforeninger skudt op i Silkeborg. Således havde både snedkere, skomagere, skræddere, tømmerne, smedene og typograferne deres egen fagforening i året 1893.

For slagternes vedkommende kom der dog først rigtig skred i organisationen, da arbejderne på Koopmanns Slagter blandede sig i debatten.

ikke havde noget imod at organisere sig, så følte de i hvert fald ikke, at en fagforening ville betyde så meget for dem. Det ville den til gengæld for slagteriarbejderne på Koopmanns slagteri. Jobbet var både hårdt og sundhedsfarligt.

Der blev arbejdet op til tolv timer om dagen.

Eneste fridag var søndagen - men også om søndagen kunne ledelsen beordre folkene i arbejde.

Lønnen var meget ringe, og brokkede man sig, eller man blev hjemme en søndag, hvor man var blevet beordret i arbejde af ledelsen, blev man som regel fyret øjeblikkeligt.

Under disse forhold var der meget at vinde ved at organisere sig, og det var der især en af slagteriarbejderne på Koopmanns Svineslagteri, der var opmærksom på - han navn var Villum Larsen og foruden at blive slagteriarbejdernes første formand i Silkeborg, så blev han en af de mænd, der fik størst indflydelse på opbygningen af Dansk Slagteriarbejder Forbund.

Udgangspunkt i sit eget liv

Villum Larsen tog først og fremmest udgangspunkt i sit eget liv.

Hvordan er mit arbejde nu? Hvordan vil jeg gerne behandles, og hvordan når jeg disse mål?

Det var disse elementære spørgsmål Willum Larsen stillede sig selv, inden han gik i gang med det omfattende arbejde, opbygning af en fagforening. Som ansat slagteriarbejder på Koopmanns slagteri mærkede han det hårde slid på egen krop, og han vidste derfor præcis hvilke forbedringer, der skulle til. Han vidste også, at arbejdet med forholdene for slagteriarbejderne ville blive yderst vanskeligt, for han var oppe mod en stærk modstander, nemlig direktøren på Koopmanns Slagteri, den militaristiske Christian Lund.

Kæft, trit og retning

Christian Lund var militær uddannet og forsøgte i nogen grad at overføre hærens disciplin til slagteriet. Arbejderne skulle holde kæft, trit og retning.

Ledelsen var ”vi alene vide!” og var meget lidt tilbøjelig til at lytte til arbejderne.

Denne arrogante holdning overfor deres medarbejdere var sandsynligvis en af grundene til, at Willum Larsen allerede i 1894, altså i fagforeningens første år, fik indskrevet 46 af Koopmanns 80 slagteriarbejdere i fagforeningen.

Den udvikling brød Christian Lund sig imidlertid ikke om, og han gjorde alt for at ødelægge den fagforening, som Willum Larsen stille og roligt havde opbygget.

Christian Lund forsøgte blandt andet at stikke en kile mellem de organiserede og de uorganiserede arbejdere - han tilbød simpelthen de uorganiserede slagteriarbejdere en krone mere om ugen i løn - altså en kontant belønning for at holde sig fra fagforeningen.

Det er klart at den politik hindrede nogen i at organisere sig.

For fattige slagteriarbejdere, der kun fik en ugeløn på 10,- kr. var en krone oven i hatten ikke uden betydning.

Desværre for direktøren på Koopmanns Slagteri fik flere og flere arbejdere øjnene op for rænkespillet.

De indså, at vejen til bedre kår udelukkende gik gennem sammenhold og enighed i en fagforening.

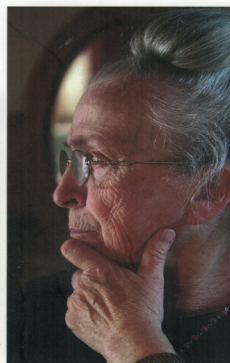
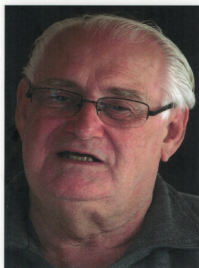

ASF

Arbejdersamaritterne runder 110 års humanitært hjelpearbejde.

SYV FANTASTISKE FOLKEHJÆLPERE

I anledningen af Dansk Folkehjælps 110 års fødselsdag, er der udgivet en meget flot bog med en hyldest til nogle af de mange frivillige, der lægger et stort arbejde som samaritter og hjælpere på arbejdspladser, ved større arrangementer, sommerlejre for ramte familier, Julehjælp og meget meget mere. I forordet står bl.a.

”Der er i Danmark en krig i gang med sine sårede. Man må kunne hjælpe disse sårede på en hurtigere og bedre måde. Jeg tænker på de mange, der såres på arbejdspladserne i kampen for det daglige brød.”

Sådan lød det i 1907, da Frederik M. Nielsen - senere Frederik Hagengaard tog initiativet til det vi i dag kender

som Dansk Folkehjælp.

Vi er stadig de samme - arbejder for et bedre førstehjælps beredskab og mere tryghed, mindre rigdom og ulighed hjemme og på verdensplan.

Dansk Folkehjælp er nok den ældste humanitære organisation i Danmark. Vi ser os selv som 'en blandt mange grundlæggere af det danske velfærds-samfund. Vi er optaget af at passe på hinanden, og at alle er med og har et godt liv.

I denne bog sætter Dansk Folkehjælp "lys" på syv fantastiske folkehjælpere, som på hver deres måde har indtaget en markant plads i Dansk Folkehjælps historie.

Det hele startede med førstehjælp - tanken om at der skulle være en samarit på alle landets store arbejdspladser. Senere det sociale arbejde, som er den største aktivitet i organisationen, og endnu senere det internationale arbejde med gode erfaringer fra Danmark, og ønsket om at gøre en forskel for de mest udsatte i verden.

Mottoet for Dansk Folkehjælp er:

Hjælp os at hjælpe andre!

hjælp os at
hjælpe andre

Redaktørens hyldest til A.S.F.

I 1958 - 59 var undertegnede på Arbejderhøjskolen i Esbjerg.

Mens vi gik på højskolen havde vi bl.a. førstehjælp, lærte hvordan man skulle hjælpe, hvis man kom til skade på en arbejdsplads.

I fritiden var vi flere der deltog i arrangementer, hvor A.S.F. havde vagten i sygeteltet.

I 1959 havde A.S.F. Esbjerg 25. års jubilæum, i den anledning skrev jeg prologen til jubilæumsfesten.

Prolog

*Vågn op, menneske! Det er dig vi kalder på,
vågn op menneske! Inden dit liv går i stå.
Måske er det dig, der en dag er i nød,
måske kan sekunder betyde død.*

*Vågn op, menneske! Lad være med at le,
vågn op, menneske! Mirakler kan stadig ske.
Måske står du en dag, kan hjælpe en ven,
måske vil du en dag vil få hjælpen igen.*

*Vågn op, menneske lær at hjælpe de svage
vågn op, menneske! De får livet tilbage.
Måske kan du bedre forstå, hvad vi vil,
hvis du bare vil sætte lidt tid af til dertil*

*Vågn op, menneske! I femogtyve år
trods mange kvaler, vi stadig består.
Det kan dog, ej være uden betydning,
at vi har haft den store brydning*

*Vågn op, menneske! Trods alle sår
er vi vokset os større år efter år.
Vort mål og gerning vil aldrig forgå
så længe ASF må bestå.*

Leo Skaaning

En af de syv der nævnes i bogen er:

Bodil Markmøller:

Bodil har været sektorformand for FOA i Herning.

Hun har utrætteligt været formand for Dansk Folkehjælp Herning afdeling siden 1980.

Her ses Bodil Markmøller ved den årlige uddeling af julepakker til værdigt trængende.

I bogen nævnes også en anden aktivitet som står Bodil meget nært.

Nemlig ferie og rekreations ophold for børn fra Tjernobyl foranlediget af den forfærdelige ulykke på atomkraftværket i 1986.

Bodil fortæller:

”Et år fik vi en hel gris, som vi måtte partere, men det havde vi heldigvis frivillige, der var dygtige til.”

65 årige Bodil Markmøller klukler, mens hun fortæller historien om lokalsamfundets enestående hjælp i 90'erne og 00'erne, da hundredvis af Tjernobylbørn besøgte Herning området.

Vi fik grisen af en landmand fra lokalområdet: den skulle nødslægtes, fordi der var noget galt med benene.

Og så var der ellers mad til børnene fra Rusland og Ukraine, der i den grad havde brug for kalorier.

I 1991, fem år efter ulykken, kommer de første 60 børn fra området på et tre ugers rekreationsophold i Holeby.

I 1992 er tallet 500 børn, og i 1993 vokser det til 1000 børn.

Nu skulle de ikke længere samles i Holeby, men spredes i mindre grupper ud over hele landet. 30 børn kommer til Herning for at få sul på kroppen, frisk luft og masser af gode oplevelser. 4 uger varer opholdet.

I Herning bliver børnene indkvarteret i Ørre Naturskole. Normalt bruges den af skolerne i Herning, men om sommeren står den tom, og kommunen stillede den gratis til rådighed.

Ørre er et lille samfund, hvor der ikke sker ret meget, men de lokale børn kom med legetøj, cykler og andet til børnene fra Tjernobyl.

De voksne kom med bradepander med kage. Og da pressen skrev, at børnene manglede tøj, strømmede det ind med tøj, så vores vaskemaskine kom på overarbejde.

En turistchauffør tager børnene med på udflugt.

Da børnene kom, var de forsagte, forknytte, blege og usunde.

Men så skete der noget. Der kom glimt i øjnene, og de kunne lave kunster med os medhjælpere, og der kom farve på kroppen. Blot et lille indblik i internationalt arbejde.

”Snedkerlærlingens hverdag”

Det at være læredreng har ikke altid været en let sag. I 1750 skulle læredrengene selv betale for deres uddannelse

Fra snedkernes jubilæumsbog ”På vej mod målet 1885 - 1985”

Læretiden for en snedkerlærling var omkring fem år.

Faget regnedes for noget ”finere” end andre, for der var forholdsvis mange præste og degnesønner blandt drengene, og indtil 1750 tog man regelmæssigt lærepenge.

I København var der også flere værksteder, der havde et større antal ansatte.

Uden for hele systemet stod tømrerne. Det gjaldt for dem, at kun i København havde de et anerkendt laug, mens der i provinsen kun var uorganiserede tømrermestre.

Tømrerfagets medlemmer bestod i høj grad af folk, der i kortere eller, længere tid havde ladet sig oplære i de mere fagbetonede fiduser. Men ved siden af de selvlærte tømrersvende, var der dog rigtige tømrerlærlinge, svende og mestre, som havde deres zünft.

Det er ikke meget vi ved om lærlingens hverdag. Kun få var i stand til at skrive om den, så de beretninger vi har, stammer fra folk, der senere kom frem i samfundet.

Det gælder også den beretning vi bringer her, det er en snedker dreng, Thomas Overskou, der endte som skuespilforfatter og teaterhistoriker.

Han fortæller, at dagen begyndte kl. 5 om morgenen, hvor de tre drenge blev vækket af mesteren. De sov alle i værkstedet, og fra kassen, der ovenover spånbanken var slået sammen til en seng, krøb de nu forsigtigt ned ad en stige, hvorpå de om aftenen var entret samme aften kl. 10.30, thi hørte mester os ikke arbejde fem minutter efter, så måtte han ud af køjen igen, for at se ind til os, og da med grov tiltale. Klokkeren 8 skulle drengene have te, men som følge af forsyningsvanskelighederne under krigen i 1807 - 14 bestod den kun af kogt vand med lidt sirup i. Da klokken blev 12, løb han hjem for at få middagsmad, og klokken 13 stod han igen ved høvlebænken, ”hvor jeg tog min aftensmad klokken 7 og så atter høvlede løs til klokken 10.” I dette forløb, faldt forresten aften og morgen om vinteren mig tungest, ved at være mig mest ydmygende, thi jeg fik ikke lys ved min høvlebænk, men måtte nøjes med den smule skær, der kunne tilflyde mig fra andres.

Friheden var det småt med, for om søndagen måtte han stå til rådighed for mesterens kone, pudsede støvler, sleb knive, bar vand og rømmede

værkstedet op. Tidspunktet mellem klokken 7 og 10 om aftenen var det eneste tidspunkt, hvor man kunne slappe af i søndagens løb.

Svendene giftede sig

Det er et udtryk for de ændrede tider, at svenden ønskede ret til at dele selskabet i to, ”det gifte” og ”det ugifte”, som man gjorde i andre laug.

Både lærlinge og svendene boede oprindeligt hos mesteren, og derfor blev det anset for utænklig, at de giftede sig og stiftede eget hjem, før de blev mestre selv.

Det ændredes imidlertid i slutningen af 1700' tallet, hvor svendene begyndte at gifte sig i større tal. Ligeledes begyndte en del ældre svende at udføre hjemmearbejde for deres mester.

En svends giftermål kunne dels medføre, at de ugifte svende nægtede at arbejde sammen med ham på værkstedet, dels ønskede den gifte at tjene så meget som muligt. Hvis han arbejdede hjemme, kunne konen hjælpe ham, og han kunne også bo længere væk, og dermed måske noget billigere.

Mesteren kunne have fordel af den hjemmearbejdende svend, fordi han kunne udvide sin værkstedskapacitet og produktion. Ulempen var til gengæld, at det nu var sværere at kontrollere arbejdets kvalitet.

Lærlingene: En udsat gruppe

Før næringsfrihedens indførelse blev lærlingeforholdet varetaget gennem

laugene. I tiden fra 1862 til 1889 fandtes der overhovedet ingen regler i denne henseende, og først i sidstnævnte år gennemførtes den første lærlingelov.

Landet blev ramt af en international krise. priserne raslede ned, og lønningerne med, og det betød skærpet konkurrence for industri og håndværk. Med krisen steg håndværksmesternes interesse for at udnytte læredrengen som billig arbejdskraft.

Men ved den første lærlingelov i 1889 blev skriftlige lærekontrakter genindført. Derved sikredes, at læredrengene ikke kunne forlade deres arbejdsplads i utide på grund af utålelig løn eller arbejdsvilkår.

Loven sagde ikke noget om, at læredrengen skulle have en bestemt løn, mestrene kunne suverænt bestemme beløbet. Stak en læredreng af fra sin plads, kunne mester ifølge den nye lov få politiet til at bringe ham tilbage igen. Svendepøver var nok en mulighed men den var ikke obligatorisk. Ikke sæt den ny lov fik tilnavnet ”Mesterloven”

Arbejdstiden blev i loven fastsat til 12 timer, heraf to timers hvile.

Arbejdstiden gik fra kl. 6 morgen til 6 aften med en halv times frokost og halvanden times middag.

Teknisk skole om aftenen i vinterhalvåret, blev regnet med i arbejdstiden. Forsømmelser på teknisk skole blev ofte straffet med tærsk, bøder eller i værste fald opsigelse af lærekontrakten.

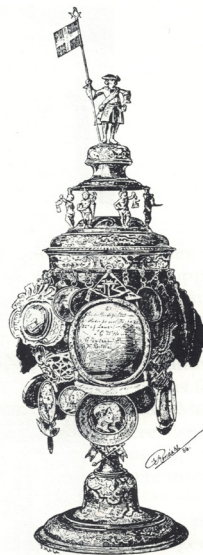
Man skal helt frem til oktober 1937 før en ny lærlingelov træder i kraft. Til gengæld kan man sige, at den betød en revolutionerende omvæltning af de hidtidige arbejdsforhold.

Arbejdsgivernes standpunkt havde hidtil været, at her var et område, hvor de var enerådende, og svendene og deres organisationer havde at holde fingrene væk.

Om læretidens bestemmes i den nye lov, at fire år i fremtiden skulle være det almindelige maksimum. Dog kunne den, hvor faglige grunde talte for det, forlænges med op til et år. Den almindelige regel var, at en 14' års lærling fik en fem års læretid, og derefter gik ned til fire år, ved 15-16 års alderen.

For den tekniske undervisning blev dagskolen ikke gennemført, men det bestemtes, at undervisningen ikke måtte finde sted efter kl. 20.00, og der mindst skulle være 10 timer mellem skolens slutning og arbejdstidens begyndelse.

Om lønforhold bestemtes, at i fag, hvor der bestod kollektive lønaftaler for lærlinge, skulle mindst denne løn betales, og ellers var det op til et nævn nedsat af organisationerne at afgøre det. Det blev også tilfældet for snedkernes vedkommende, og resultatet blev, at lønnen fastsattes til 5 kr. ugentlig i det første læreår og 15 kr. i det sidste.

Den gamle »Velkomst« hvori de nye svende blev tildrucket.

Flotte logo som indeholdt en del af de værktøjer man brugte i faget

Forhenværende Amtskonsulent i LO Villy Grydgaard Nielsen er død -

Villy kom i lære i 1956 og blev færdig som tømrer.

Han har hele sit liv begået sig i Holstebro og omegn. Kun med en lille afstikker. Han aftjente sin værnepligt ved CF i Thisted og da han blev hjemsendt og vendte tilbage til Holstebro og synes han skulle fejre det lidt om aftenen, var han far der lige: ”Inden du går i byen, skal du lige huske på, at du skal møde kl. 7 på arbejde i morgen.” Det har hængt på Villy lige siden.

Villy er en meget pligtopfyldende og præcis mand, og igennem hele arbejdslivet har han kun haft 14 dages ledighed.

Lidt heldigt medgiver han, men også fordi han har gjort alt for at have et arbejde.

Og sideløbende med arbejdet har han bygget sit eget hus i 1964.

Helt tilbage i 1969 blev han opmåler, dernæst formand for Fællesorganisationen i Ringkøbing Amt fra 1973 til 76, hvor han blev amtskonsulent i LO. Det var han til han gik på efterløn i 2002. Men her stoppede arbejdet ikke, for så kom han i bestyrelsen i TIB og fra 2004 i LO Faglige Seniorer og nu Faglige Seniorer, hvor han har siddet i både HB og FU (Region Midtjylland) samt været sektionsformand i Vestjylland.

”**Vores største udfordring ligger nok hos os selv,**” fortalte Villy i forbindelse med sin 75 års fødselsdag.

”**Hvordan skaber vi større synlighed og dermed større indflydelse på**

fremtidens ældrepolitik?

Derfor skal mit fødselsdagsønske da også være:

Lad os ammen skabe dialog til vore ældre medborgere. Og gennem åbenhed og sammenhold, skabe væsentlig bedre forudsætninger for de svageste og lad os glemme alt det meget fnidder om hvem der kom først, hønen eller ægget.”

Han sluttede:

”Men jeg er optimist og håber at fremsyn og lysten til at være aktiv, langt opvejer det modsatte.”

Villy efterlader sig sin kone Else, to sønner, en datter og deres børn.

Æret være Villys minde

Carsten Elert,
konsulent hos Faglige Seniorer
tirsdag 3. juli 2018

OSKAR HANSEN

Oskar Hansen har på sin egen måde altid kunnet sige tingene som de er. Det samme kunne Villy og som en gestus til Villy, bringer vi dette digt af Oskar Hansen.

Vi svejsed' vort værn sammen dag for dag
vi samlede arbejdets skarer,
Vi rejste i stormene flag for flag,
til værn imod frygt og mod farer.
Vi viste, at den der alene kun stå,
kan fjenderne ramme og knusende slå.
Vi samlede, samlede arbejdets hær
da toned' det fjernt og da brused' det nært

Det er fodslag der skal til.
Vi marcherer, hvor vi vil.
Folk fra værksted og kontor
og fra bondens jævne jord,
de skal på march, på march i samme takt
stå sammen på vagt.
Når arbejdshæren sammen sejre vil,
så er det fodslag, så er det fodslag,
der skal til.

Det kunne man læse i avisen *Herning Socialdemokrat aug. 1941*

Tekstilarbejdernes sociale forståelse

Vi har modtaget, for mange år siden, et lille skrift om tekstilarbejderne i Ringkøbing amt, som har samlet en bunke spændende artikler og konstatninger om Tekstilarbejderforbundet.

På den nyligt afsluttede kongres i Tekstilarbejderforbundet har man gennemført en bestemmelse, hvorefter aldersrentenydere, der i en nærmere bestemt årrække har været medlemmer af tekstilarbejderforbundet, får udbetalt et beløb af 20 kr. pr. måned til hjælp til aldersrenten.

Ved gennemførelsen af dette forslag har en af vore fagorganisationer igen givet et godt bevis på, hvilken samfundsforståelse og tillige sociale forståelse, der hersker indenfor vore organisationer.

Gennem mange år måtte vore organisationer kæmpe en hård kamp for at blive anerkendt, men også siden dette lykkedes, har de gennem såvel en bestemt press som på tusinde af møder været udsat for angreb at en art og beskaffenhed, som kun kan fremsættes af mennesker, der ikke har forståelse eller kendskab til organisationernes virkelige hensigt og mål. Hvilke ar-

tikler er der ikke i årenes løb begået i venstres og konservatives presse, ikke alene mod organisationerne, men også mod deres tillidsmænd, og hvad er der ikke af disse partiers repræsentanter på møder landet over fremført mod disse.

At alle erhvervsklasser i dette land dannede organisationer til varetagelse af deres interesser, fandt man kun naturligt, og overfor disse skulle man nok være forsigtig med sine udtalelser; men når det drejede sig om arbejdernes organisationer, gjaldt det om at vise, med hvilken energi man turde bekæmpe disse.

Og hvad var så organisationernes mål? Ja foruden varetagelse af deres medlemmers interesser, at medvirke til at skabe et Danmark, hvor der herskede gode forhold, ikke for enkelte eller få procent, men for folket som helhed, og selvfølgelig også det arbejdende folk, som ved deres indsats overalt var i første række for at skabe værdier, der er nødvendige i ethvert samfund.

Men for at nå dette mål har de ikke set det som deres første opgave kun at stille krav til andre eller samfundet. Gennem svundne år, har de var klar

til selv at yde deres ofre og tage deres ansvar.

Hvilke beløb har det arbejdende folk i dette land ikke i årenes løb betalt - ofte af små indtægter - til arbejdsløshedskasser, sygekasser, invalidefond og andre forsikringer for at kunne hente hjælp, når arbejdsløshed, sygdom eller andre vanskeligheder meldte sig.

Siden krigens udbrud har adskillige vanskeligheder meldt sig for arbejderne. Arbejdsfordeling, lønstop og højere varepriser, er byrder som nok skal medvirke til at trykke levefoden. Men arbejderne har fuldt ud forstået vort samfunds stilling under de nuværende forhold og erklæret sig villige til at tage deres del af vanskelighederne. Men foruden at gøre dette har de heller ikke glemt deres dårligst stillede kammerater; alene på et år er der ydet 20. millioner kr. til ekstra hjælp til deres arbejdsløse gamle og syge medlemmer.

Det er ikke i disse kredse, der mangler samfundssind eller forståelse af de dårligst stilledes kår, og tekstilarbejderne har nu ved deres kongresbeslutning om ydelse af en fast hjælp til aldersrenten vist en social indstilling, der ikke alene fortsætter den linje, som vore faglige organisationer altid har været at finde på, men som går et skridt videre, der fortjener anerkendelse, og som de, der har rettet deres skyts mod den sociale lovgivning, burde drage lære af.

C.J.Hansen - Togbetjent.

Socialdemokraten den 27. februar 1942

Den forstående arbejdsgiver.

Der er mange arbejdsgivere, der i disse dage beklager sig over, at arbejderne nu skal have et lille beskedent dyrtidstillæg, der ikke på nogen måde står i forhold til prisstigningerne på de vigtigste livsfornødenheder. Heldigvis synes der også at være undtagelser fra reglen, idet vi erfarer at tekstilfabrikant O.L. Hammerum ganske uden opfordring har forhøjet sine arbejders lønninger med 20 %. O.L. har nemlig ment, at arbejderne har byrder nok at bære på disse for vort lands vanskelige tider, og har derfor set rent moralsk på hele sagen og har givet arbejderne så god en lønforhøjelse.

Der er grund til at fremhæve denne smukke gestus, som måske kan give en eller anden stof til eftertanke.

En ferieoverraskelse

Fabrikant A.P.H. Hammerum Har til ferien foræret hver af sine medarbejdere 50 kr. ekstra.

Socialdemokraten 1943

Fremtidens ASRA

ASRA er i en god udvikling, der tages nye initiativer hele tiden, så vi mangler folk!

På ASRAs bestyrelsesmøde den 15. august blev der taget hul på en ny sæson, men ikke nok med det, der blev sat nye ”skibe i søen”.

Vi har i lang tid, gerne ville i en nærmere kontakt med Faglige Seniorer og andre efterlønsklubber for at fortælle dem om arbejderbevægelsens arkiv.

Vi kan også tilbyde klubberne at komme ud til dem, og fortælle om ASRA (Arbejderhistorisk Samling Ringkøbing Amt) hvordan man kan bruge vores arkiv med arbejderhistorie, eller få oplysninger om hvordan vi er nået til det vi har i dag, gennem arbejdskampe og flittigt organisationsarbejde. I den anledning vil vi invitere to bestyrelsesmedlemmer fra hver klub til et møde i Historiens Hus onsdag den 19. september kl. 14.00.

Skulle vi ikke have kontaktet din klub er i velkomne alligevel, gerne ved der rings i forvejen, og i tilmelder jer.

Vi kan tilbyde klubberne, udover at høre om ASRA, at man får en rundvisning i Historiens hus, og man kan købe kaffe til klubbens medlemmer, på bestilling forud.

Vi har snakket om, at skoler og læ-

reanstalter kunne bruge et besøg af ASRA, som har folk i arkivet der kan fortælle om deres opvækst, og hvordan samfundet har set ud i ”gamle dage”, ”før verden gik af lave.”

Vi ved også der er mange fagforeninger, end dem der i forvejen kender ASRA, der ligger inde med arkivalier, som de ikke ved hvor de skal aflevere til arkivering.

Dem vil vi gerne i kontakt med, og hjælpe dem, så deres historie bliver gemt til eftertiden.

Hvis man ikke ved hvordan det virker, da kontakt os, så kommer vi gerne ud til jer. Vi arbejder sammen med Arbejdermuseet i København og med et lignende arkiv i Sønderborg.

Men det kræver arbejdskraft!

Hvis du, når du sidder og læser dette tænker, ”det kunne jeg godt tænke mig at være med til,” så er du lige den vi søger, og vi kan love dig det er spændende arbejde.

Normalt er vi i arkivet hver onsdag fra kl. 9.30 til 15,00, og når der er tilmeldt gæster uden for den åbningstid.

Du kan læse mere om os på vores hjemmeside: www.asra.dk

Åbent hus

15. september kl. 10 - 15

Historiens Hus - Museumsgade 32

Der er åbent hus hos alle foreninger og arkiver i Historiens Hus. Vi håber rigtig mange vil lægge vejen forbi denne dag, og vi håber især på at mange af husets naboer vil benytte lejligheden til at se hvad der foregår bag de gamle mure.